

Kliimaministeriumile

Meie: 10.09.2024 nr 1-5/24/6337

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ja Päästame Eesti Metsad MTÜ seisukoht Natura hindamise ja metsaelupaikade range kaitsega seotud looduskaitseaduse jt seaduste muutmise eelnõu kohta

Olete meid teavitanud Natura hindamise ja metsaelupaikade range kaitsega seotud looduskaitseaduse jt seaduste muutmise eelnõu täiendavast kooskõlastusringist, mille raames esitame veel kord oma seisukohad, sest meie hinnangul on eelnõul jätkuvalt olulised puudused, mis ei taga seniste probleemide lahendamist.

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) on praeguseks esitanud eelnõule seisukohti juba mitmel korral:

- [30.09.2022 seisukohad](#) algsele KeHJS ja LKS muutmise eelnõule;
- [28.04.2023 seisukohad](#) eelnõule, mis oli liidetud relvaseaduse muutmise eelnõule seoses nn Nursipalu paketiga;
- 10.08.2023 põhjalikud [seisukohad](#) koos EKO [ettepanekute kokkuvõttega](#);
- [31.01.2024 seisukohad](#) täiendatud eelnõule koos Päästame Eesti Metsad MTÜga (PEM).

EKO seisukohtadest ja vastuväidetest on arvestatud vaid väikest osa; suures osas on need jäänud arvestamata. Seejuures on jäetud sisuliselt arvestamata ka osad EKO ettepanekud, mille puhul tagasiside tabelis on märges „arvestatud“.

Muudatusi läbi vaadates ilmnes, et nüüdses eelnõus on eelmise versiooniga võrreldes tehtud peamiselt üksikuid sõnastuslikke muudatusi. Põhiolemuselt on eelnõu meie hinnangul sama nagu algne, 2022. a septembris kooskõlastamiseks esitatud eelnõu, va üksikutes küsimustes.

Seetõttu ei toeta me eelnõu kehtestamist seadusena ning leiame, et praegusel kujul ei taga eelnõus kavandatud regulatsioon EL loodusdirektiivist tulenevate kohustuste täitmist.

Kordame lühidalt üle EKO ja PEM põhiseisukohad keskkonnaühenduste vaatest olulistest teemades ja hinnangu nende lahendusele eelnõus.

I Metsaelupaikade kaitse

EKO ja PEM toetavad jätkuvalt **raiekeelu kehtestamist loodusdirektiivi lisa I metsaelupaikades**, mis eelnõuga on plaanis kehtestada.

Eelnõus seatud piirangud on EKO ja PEM hinnangul aga liiga kitsad, et võimaldada metsaelupaikade tõhusat kaitset.

EKO ja PEM leiavad jätkuvalt, et raiekeeld tuleks kehtestada loodusdirektiivi lisa I metsaelupaikades kõikidel kaitstavatel loodusobjektidel, **mitte üksnes Natura 2000 aladel** nagu praeguses eelnõus.

Lisaks oleme jätkuvalt seisukohal, et kavandatud erandid raiekeelust tuleks eelnõust välja jätta:

1) **Raie „otsese ohu vältimiseks inimese elule ja varale“** on sõnastatud nii üldiselt, et ei ole selge, mida see hõlmab. Ka seletuskirjas puudub selle kohta selgitus. Kui mõeldud on olukordi, kus vara või elu ohustavad murdumisohtlikud üksikpuud kohtades, kus inimesed liiguvad, tuleks sõnastust vastavalt täpsustada.

2) Millegagi ei ole EKO ja PEM hinnangul põhjendatud **raiete lubamine metsakaitseeksportiisi (MKE) alusel**. Nagu oleme 31.01.24 seisukohtades põhjalikult selgitanud, ei ole see lähenemine EL Loodusdirektiivi metsaelupaikades põhjendatud, vaid oleks vastuolus elupaikade kaitsmise eesmärgiga. Erinevad metsakahjustused on Loodusdirektiivi I lisas loetletud metsaelupaikade loomulik osa. Aegade jooksul toimunud looduslikud häiringud annavad elupaikadele neile omase mitmekesise struktuuri, mis on üheks olulisemaks tunnuseks paljude metsaelupaikade määratlemise ja esinduslikkuse hindamise puhul. Kui võimaldada erandina elupaikade maharaiumine looduslike häiringute korral, siis see metsaelupaiku kindlasti ei kaitse, vaid seab need hoopis ohtu. Raie metsakaitseeksportiiside alusel on majandusmetsade puiduressursi kaitseks ette nähtud instrument. Eelnõus määratletud metsaelupaikades on edaspidi kõik raieliigid keelatud, seega tegu ei ole majandusmetsaga ning puudub vajadus puiduressurssi kaitsta.

3) Eelnõu viimase versiooniga võrreldes on lisandunud võimalus raiuda metsateatist esitamata piiranguvööndi metsaelupaigatüüpides **aastas kuni 5 tm puitu**, kusjuures **ülempiiriks on seatud 20 tm puitu kinnistult aastas** (kavandatav LKS § 14 lg 9). EKO ja PEM juhivad tähelepanu, et see lahendus ei ole kooskõlas loodusdirektiiviga, kuna võimaldab metsaelupaikade kahjustamist ilma loodusdirektiivi artikli 6 lõigetes 3 ja 4 ettenähtud otsustusprotsessi ja mõjuhindamiseta. Sättes seatud piirang, et raie ei tohi kahjustada „elupaigale iseloomulikku struktuuri ja funktsioone“ ei ole piisav, kuna selle piirangu jõustamiseks puudub mehhanism, st piirangu jälgimine ja rakendamine on jäetud üksnes metsaomaniku kohustuseks.

Olenevalt elupaigatüübist võib 5 tm/ha aastas olla liiga suur puidukogus, arvestades vastava puistu ehk elupaigalaigu struktuuri. Selge ei ole ka see, kuidas hakatakse tegema järelevalvet väljaveetava puidukoguse üle. Näeme ohtu, et 5tm / ha mahus raied võimaldavad üsna kiiresti puistust eemaldada kõige olulisemad ja väärtuslikumad elemendid – kõige vanemad ja jämedamad puud, vähelevinud liigist puud, alles taastuvas metsas

tekkiv-tekkinud metsakuiv ja nõnda on võimalik rikkuda metsa looduslähedane struktuur ja metsaelupaigale omased eritunnused: üksikud vanad puud, kuivad puud ja tüükad, liigirikkad ja/või erivanuselised-eridiameetriselised alusrinded jmt. Väga sageli kaasneb raiega rööbasteks sõidetud tee, selle kõrval vigastatud koorega puud, tee kõrvalt eemaldatud puud ja põõsad, metsas langetamise ja väljaveoga vigastatud puud ja põõsad, mis omakorda võib elupaiku kahjustada.

II Natura hindamise menetlus

Natura hindamise menetluse täpsem reguleerimine võib olla vajalik, ent selle eesmärgiks peaks olema loodusväärtustele tõhusama kaitse tagamine. EKO ja PEM leiavad, et kavandatud kujul toob eelnõus ettenähtud menetlus kaasa palju bürokraatiat, ent loodusväärtuste tõhusam kaitse ei ole sellegipoolest tagatud.

Märgime selgituseks, et kuna osaliselt on Natura hindamise regulatsioon praeguseks juba LKS-s kehtestatud (kehtides erandina vaid riigi julgeolekuga seotud tegevustele), hõlmab EKO ja PEMi kriitika mitte ainult eelnõuga kavandatavaid muudatusi, vaid Natura hindamise tervikregulatsiooni.

EKO ja PEM vastuväited on puudutanud peaaesjalikult järgmisi teemasid, mis suures plaanis kehtivad ka eelnõu praeguse versiooni puhul:

1) Hindamise algatamine – suures osas on probleemid samad nagu viidatud EKO 2022. a septembri seisukohtades, kordame üle neist olulisemad:

- Jätakuvalt ei ole selge, millistele tegevustele hindamine läbi viiakse. Arvestatud on küll EKO üldise ettepanekuga „kavandatava tegevuse“ defineerimisel, ent ei ole analüüsitud ega täpsemalt selgitatud (sh seletuskirjas), milliste tegevust lubavate dokumentide väljastamisel on asjakohane kaaluda Natura hindamise vajadust. Mh oleks see vajalik juba eelnõu rakendamise mõju hindamisel, kus aga ei ole selgitatud, millised ametiasutused tulevikus milliste lubade andmisel peavad hindamise nõudega arvestama hakkama (ja milline saab olema nende halduskoormus).
- Jätakuvalt ei ole defineeritud korduvat ja jätkuvalt tegevust.
- Jätakuvalt ei ole selge, kuidas hakkab toimuma mõjuhindamine tegevuste puhul, millel puudub loakohustus. Tagasiside tabelis on märgitud, et *loastamata maaparandusega seotud tegevuste osas jätkuvad läbirääkimised ReM-ga, kuidas või mismoodi oleks võimalik olulise mõjuga tegevusi loastada. Kui ilmneb veel nn loastamata tegevusi, millel võib olla oluline mõju Natura 2000 alale, siis tuleb ka nende osas teostada analüüs loastamise võimalikkuse kohta*. EKO ja PEM leiavad, et selline analüüs tulnuks läbi viia enne eelnõu koostamist.
- Eelhindamisse ei ole kohustust kaasata eksperte, mistõttu selle otsustamine sõltub ainuüksi otsustaja ja Keskkonnaameti pädevusest.

Kokkuvõtvalt ei ole tagatud, et Natura hindamine viiakse läbi kõigile tegevustele, mille puhul ei ole välistatud ebasoodne mõju Natura alale.

2) Hindamise ekspert ja aruanne

- Jätakuvalt lubatakse eksperdiks olla otsustaja (KeA, KOV, PTA jt) teenistujal või töötajal – oleme korduvalt selgitanud, et selline lahendus ei taga hinnangute sõltumatust ega hindamise lähtumist üksnes teadusandmetest. Regulatsiooni lisatud klausel, et eksperdiks määratud teenistuja või töötaja ei tohi samal ajal täita otsustaja muid ülesandeid, mis on vajalikud tegevuse lubamise otsustamisel või strateegilise planeerimisdokumendi kehtestamisel, ei vähenda olulisel määral riski, et alluvussuhtes töötav ekspert võib saada mõjutatud otsustaja (poliitilistest) suunistest.
- Natura hindamise aruannetele ei ole sätestatud kvaliteedinõudeid.
- Ei ole reguleeritud, millistel juhtudel tuleb teha täiendavaid uuringuid – otsustaja määrab nende vajaduse juhul, „kui see on asjakohane“ – ent ei ole täpsustatud, millest lähtuvalt asjakohasust tuleb hinnata.
- Ekspertide/ekspertirühmale on Natura erandi menetluses vääralt pandud otsustaja roll – LKS § 69.7 lg 4 p 4 kohaselt peab ekspert Natura erandi aruandes välja tooma avalikkuse jaoks esmatähtsad ja erakordselt tungivad põhjused, mis kaaluvad üles Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkuse säilimise – ent nende põhjuste hindamine ei ole eksperti pädevuses.

Kokkuvõtvalt ei ole tagatud, et Natura hindamine viiakse läbi objektiivselt ja parimatest teadussaavutustest lähtuvalt, nagu näeb ette Euroopa Kohtu praktika. Vt lähemalt [EKO 2022. a septembrikuistest seisukohtadest](#).

3) Kaasamine Natura hindamise menetlusesse

- EKO ja PEM tunnustavad, et eelnõus on täiendatud kaasamise nõudeid – kaasamine on toodud varasemasse etappi (algses lahenduses oleks avalikkus kaasatud alles pärast hindamisaruande valmimist, muudetud versioonis juba eelhinnangu etapis algatamise/algatamata jätmise otsuse tegemisel) ning avaliku väljapaneku tähtaega on pikendatud (algse 5 tööpäeva asemel 14 päeva).
- Ent jätkuvalt on muutmata erisus, et Natura (erandi) hindamise aruandega võimaldatakse tutvuda ja selle kohta arvamust avaldada samas ulatuses ja korras, kui on võimalik tutvuda ja arvamust avaldada menetluses, milles hindamine algatati (LKS § 69.8 lg 1). Sellest sättest ei ilmne selgelt, millistel juhtudel tuleb kohaldada LKS Natura hindamise menetlusnõudeid ja millistel juhtudel võib kohaldada muude menetluste nõudeid. Näiteks võimaldaks see sõnastus maaparandussüsteemi ehitusloa menetluse viia läbi nii LKS-s sätestatud põhjalikumate menetlusnõuete kohaselt kui ehitusloa menetlusnõuete kohaselt (viimasel juhul tekib mõistagi küsimus, kus avaldada teated, mis peaks olema avalike väljapanekute pikkus jne, kuna ehitusloa menetlus ei ole seni avatud menetlus olnud).
- Jätakuvalt on lahendamata juba EKO 30.09.22 seisukohtades välja toodud probleem, et LKS-s ei reguleerita Natura eelhinnangute ega hindamise aruannete ja muude materjalide kättesaadavust.
- Eraldi toome välja, et arvestatud ei ole EKO ettepanekut kehtestada metsateatiste puhul avaliku väljapaneku tähtajaks pikem aeg kui 7 päeva. Taunime Kliimaministeeriumi viidet (mida on praeguseks korduvalt esitatud erinevates Kliimaministeeriumi seisukohtades ja suulistel kohtumistel), nagu täiendaks avalikkuse kaasamise võimalusi pärast metsateatise andmist kehtiv 10-päevane tähtaeg, mille

jooksul ei ole veel võimalik raiega alustada. See tähtaeg lihtsustab küll metsateatiste vaidlustamist, ent kuna hakkab kehtima pärast haldusakti andmist, ei saa see kuidagi puudutada ega tõhustada kaasamist metsateatise menetlusse.

Kokkuvõtvalt nendime, et ehkki kaasamise sätted on eelnõu algse versiooniga võrreldes tõhusamad, ei taga need praegusel kujul veel loodusdirektiivi nõuete täitmist. Vastavalt Euroopa kohtu praktikale peavad kaasamisnõuded vastama Aarhuse konventsiooni sätetele. Kavandatud regulatsioon sellele ei vasta, kuna ei võimalda avalikkusel tõhusalt menetlustes osaleda ega taga piisavaid osalemistähtaegu (sh metsateatise menetluses).

Jääme ka muude juba varasemates seisukohtades esitatud ettepanekute ja vastuväidete juurde, mida seni ei ole arvestatud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator